

PHILIPS SYMFONIE ORKEST

ROB BELTENS

BEDRIJFSORKESTEN kleine wereld met grote verschillen

Bedrijfsorkesten vormen een wereld op zich. Hoewel de meeste bedrijven met een orkest een harmonieorkest hebben en slechts één daarnaast ook een symfonieorkest, en hoewel ze hetzelfde repertoire spelen (alle genres inclusief klassieke muziek uit vooral de 19e eeuw), verschillen ze toch hemelsbreed van elkaar.

Tekst **Hieke van Hoogdalem**

Het aantal bedrijfsorkesten is op twee handen te tellen; er kwamen er negen boven die vooral uit amateurs bestaan, waarvan er acht in dit artikel besproken worden. Ze zijn verspreid over heel Nederland. De militaire orkesten zijn buiten beschouwing gelaten, omdat die uit louter beroepsmusici bestaan. Sommige orkesten werken wel met remplaçanten (beroepsmusici) in geval van nood. Maar er zijn ook tussenvormen. Het Douaneorkest bijvoorbeeld bestaat voor 20% uit beroepsmusici die in dienst zijn van de douane – onderdeel van de Belastingdienst – en alleen zijn aangesteld voor muziektaken. Naast dit werk geven ze bijvoorbeeld les op muziekscholen en spelen ze in (musical)orkesten. De amateurs in het douaneorkest werken ook ‘op de vloer’: ze controleren bagage, handelen belastingaangiften af enzovoorts. Fred Koops is de manager van het orkest – een fulltime baan. Hij speelt niet mee, maar doet alleen de logistiek. ‘Ongeveer 25 jaar geleden begonnen we beroepsmusici in te huren om het niveau te verhogen. Als er plekken vrijkomen, hebben goede amateurs echter wel voorrang,’ vertelt hij. Koops is niet de enige die speciaal is aangesteld om een bedrijfsorkest te runnen; bij het Nederlands Politie Orkest krijgt Piet Linnebank 26 uur per week om alles te regelen. ‘Maar in de praktijk is het een fulltimebaan.’

BEZETTING

Philips is het enige bedrijf dat een symfonieorkest heeft, naast

een harmonie- en brassband. Er zijn wel bedrijven die meerdere muziekgroepen hebben, zoals steelbands, dweilorkesten en popbands. Gruno’s Postharmonie Groningen (Gruno is een oude naam voor Groningen) heeft zelfs een Egerländerkapel voor blaasmuziek uit de Bohemen. Van het Philips Symfonieorkest, dat 90 leden telt, is ongeveer 10% beroepsmusicus. Raoul Bonnet, altviolist, orkestvoorzitter en projectleider op het Philips-hoofdkantoor, zegt daarover: ‘De beroepsmusici in ons orkest krijgen niet betaald, meestal zijn het leraren. Op sommige plekken moet gewoon een goede musicus zitten, zoals bij de eerste fluit en op sommige aanvoerdersplekken van de strijkers.’

Gerard van de Ven, secretaris van Philips Harmonie en Philips Brass, en soloklarinettist plus secretaris van het harmonieorkest, schetst eenzelfde beeld. ‘In deze blaasorkesten zitten ook enkele onbetaalde beroepsmusici, vooral vanwege de dirigent en het vaak wisselende repertoire.’ Ook het KLM Orkest heeft enkele onbetaalde professionals in de gelederen.

FUNCTIE VAN DE BEDRIJFSORKESTEN

Bedrijfsorkesten zijn vaak als personeelsvereniging opgericht om de medewerkers iets anders te bieden dan werk alleen; en natuurlijk ook om evenementen van het bedrijf luister bij te zetten. Denk aan openingen van nieuwe vestigingen, vertegenwoordigers en gasten ontvangen, feesten van jubilarissen en nieuwjaarsrecepties. De oudste orkesten in dit artikel zijn de Philips Harmonie en Gruno’s Postharmonie Groningen; ze stammen uit 1911. ‘Gruno’s is door medewerkers opgericht om iets met collega’s te ondernemen en had van het begin af aan al een belangrijke regionale rol. En nog steeds, want het vertegenwoordigt de stad en provincie Groningen en is in de wijde omtrek het enige orkest uit de eerste divisie. ‘Mensen die willen musiceren op hoog niveau komen dan al gauw bij ons uit,’ vertelt secretaris Frits ten Bloemendal.

Gerard van de Ven, secretaris van de Philips Harmonie: ‘De leiders van Philips vonden dat ze een verantwoording hadden op maatschappelijk gebied voor hun personeel, dat voor een groot deel uit een andere streek van het land kwam en soms botste met de Brabantse cultuur. Eindhoven had rond 1911 niet veel meer te bieden dan de natuur van de Kempen en de

PHILIPS SYMFONIEORKEST

Opgericht in 1930 voor hobbybeoefening medewerkers. Bestaat uit 90 leden: amateurs en 10% leraren (onbetaald). Speelt groot symfonisch repertoire zoals Beethoven, Brahms en Mahler. Soms lichte muziek met artiesten zoals Ilse de Lange. Speelt ongeveer 10 concerten per jaar, waarvan 1 voor Philips. Ook is er jaarlijks een familieconcert, vooral voor kinderen. Laat zich ook inhuren door koren, bedrijven en evenementenorganisatoren.

Komend concert: zaterdag 18 april, 19.30 uur, Mahlers *Vijfde Symfonie* in Gemeenschapshuis D’n Binger, Meijel.

www.philipssymfonieorkest.nl

PHILIPS HARMONIE

Opgericht in 1911, bestaat uit 65 leden. Repertoire: klassiek uit de 19e en 20e eeuw waaronder operadelen, pop, jazz, filmmuziek, musicals, wereldmuziek. Opgericht voor serenades, nieuwe bedrijfspanden openen (Philips kende grote expansie), jubilea, afscheid en Europa Cup als PSV speelde. Nu spelen ze bij herdenking Philips-gevallen op 4 mei en bij het bevrijdingsdéfilé in Eindhoven. Dit orkest geeft zo’n tien concerten per jaar met steeds wisselend repertoire.

Komend concert: zaterdag 18 april, 20.15 uur, Muziekcentrum Frits Philips Eindhoven.

www.psb.nl

DE PHILIPS HARMONIE TIJDENS VOETBALINTERLAND NEDERLAND - SAN MARINO IN HET PHILIPS-STADION

JAN DISTERBLOEM

> Meijerij. Philips steunde de initiatieven financieel en materieel. Als eerste werd de voetbalclub opgericht en meteen daarna de Philips Harmonie en nog veel meer clubs. Sinds 1913 heet die voetbalclub Philips Sport Vereniging, bekend als PSV.

Het Politie Orkest is het 'jongst' en bestaat sinds 1995. Dit orkest is overigens met een iets ander doel opgericht: de politie in een ander daglicht zetten. De politie wil midden in de maatschappij staan. Dat geldt ook voor het Tata Steel Orkest, dat een regionale rol wil spelen. En muziek is nu eenmaal een bindende factor.

Dat veel bedrijven harmonieorkesten oprichtten, heeft deels te maken met het doel van de orkesten. Ze moesten mobiel zijn en buiten goed hoorbaar. Maar het kan ook een andere oorzaak hebben. Begin 20e eeuw waren er nog klassen en de arbeidersklasse had waarschijnlijk meer met de wat lichtere muziek die geassocieerd werd met harmoniebezettingen. In sommige regio's, zoals Eindhoven waar Philips huisde, was blaasmuziek ook meer ingebed in de cultuur (zie AM 59, okt/nov 2014). Blaasinstrumenten zijn daarnaast laagdrempeliger qua prijs en het leren bespelen ervan. Strijkinstrumenten werden gezien als moeilijk en elitair – en de bijbehorende muziek waarschijnlijk ook.

Fred Koops van de Douaneharmonie vult aan: 'Vroeger werd je bij de douane ver van huis te werk gesteld. Dan nam je je instrument mee. Vaak kwamen die mensen uit het oosten en zuiden van het land, waar een blaascultuur is. Ze wilden niet alleen in de weekends thuis spelen, maar ook doordeweeks in de plaats waar ze werkten.'

HUDIGE BAND MET BEDRIJF

De banden die de orkesten met hun moederbedrijf hebben, verschillen sterk. De meeste orkesten bestaan al lang niet meer alleen uit medewerkers en bovendien stellen de bedrijven vaak

ook al geen minimumeisen meer qua aantal medewerkers. Het grootste verschil zit tussen Gruno's Postharmonie Groningen, waar enkele van de 70 leden bij de post werken, en de Douane Harmonie, waar 100% van de muzikanten bij douane of Belastingdienst werkt. Hoe meer externe leden, hoe meer het orkest naar buiten gericht is. De vraag is natuurlijk hoe lang een orkest met weinig medewerkersleden nog subsidie en andere ondersteuning krijgt, en hoe lang het zich mag noemen naar het moederbedrijf.

Sommige orkesten hebben nauwelijks afspraken gemaakt met het moederbedrijf en zijn heel vrij, andere zijn wel gebonden aan regels. De NS Harmonie bijvoorbeeld heeft een contract, waarin staat dat de NS jaarlijks betaalt voor twee concerten. Wil het bedrijf er meer, dan krijgt het orkest een onkostenvergoeding voor o.a. de dirigent en de vrachtwagen die de trailer vervoert. Verder krijgen de muzikanten een podium, bedrijfskleding met zeer strikte draagvoorschriften, een treinkaartje naar de concertlocatie en zes verlofbonnen voor optredens per jaar boven op de cao-vakantiedagen. Maar repeteren gebeurt in eigen tijd en je moet jezelf vrij roosteren. Penningmeester Ina Stuij: 'De leden hebben dat er graag voor over, want ze zijn er trots op dat ze bij de NS werken en in zo'n goed orkest spelen. We zijn onlangs naar China geweest, vrijwel op eigen kosten, en ook daar speelden we in bedrijfskleding.'

De Philips-orkesten hebben niet meer zo'n sterke band met de bedrijven. 'Ze hebben een beperkte pr-functie, maar de naam Philips dragen we heel positief uit met vernieuwende producties', zegt secretaris Van de Ven. De orkesten krijgen nog wel subsidie en ruimten voor repetities, opslag, kantoor en de muziekbibliotheek. De muzikanten spelen niet in bedrijfskleding, maar de harmonieleden hebben wel een concertuniform voor binnen en een uniform met pet voor buiten. De harmonie speelt bij de her-

denking voor Philips-gevallen van de Tweede Wereldoorlog. Voor repetities, concerten en reizen krijgen de orkestleden geen tijd of geld.

De leden van het KLM Orkest krijgen een repetitieruimte, uniformen, subsidie en verlof voor bijzondere gelegenheden. Deze harmonie is nog steeds het visitekaartje van de KLM en geeft interne en externe concerten in binnen- en buitenland, zoals bij open dagen, jubilea en bij de presentatie van een nieuw type vliegtuig of bij de opening van een nieuwe bestemming.

Gruno's Postharmonie Groningen krijgt van de baas een sponsorbedrag en uniformen (nieuwe kleding op eigen kosten) en een repetitieruimte waarvoor de harmonie de vaste lasten betaalt. Oefenen en optreden gaat in eigen tijd, vrij krijgen lukt niet altijd. De harmonie treedt op voor PostNL en voor medewerkers bij de Nijmeegse Vierdaagse.

Het Politie Orkest is ruimer bedeeld met 25 dagen diensttijd voor muziekzaken tijdens werktijd. Dat wordt ingeroosterd. Leden betalen geen contributie, want musiceren is een deel van hun werk. Bij de douane repeteren de medewerkers volledig in diensttijd, wat veel tijd kost en dus je carrière kan beïnvloeden. Koops: 'Dat hebben de dienstmuzikanten er graag voor over.' De baas levert verder de repetitieruimte en bedrijfskleding: een show- en galatenu, concertkleding en het uniform van het douanemanagement. Tata Steel geeft het orkest sponsorgeld, opslag, oefenruimte en instrumenten. Oefenen gebeurt in eigen tijd.

Veel verschillen dus, maar ook grote overeenkomsten. Niet alleen qua bezetting, repertoire en de openstelling voor buitenstaanders, maar vooral ook in liefde voor de muziek. De orkestleden komen trouw, voor zover hun roosters het toelaten, en ze komen vaak van heinde en verre naar een centrale repetitieruimte. Veel avonden en weekends gaan eraan op, maar dat hebben ze er meer dan graag voor over. <<

GRUNO'S POSTHARMONIE GRONINGEN

Opgericht in 1911 en bestaat uit 70. Is samen met Nijmeegs orkest als enige bedrijfsorkest overgebleven van de oude PTT en de bedrijven die daaruit voortkwamen: KPN en TPG/TNT/PostNL. Repertoire: alles. Soms begeleidt de harmonie ook solisten. Speelt zo'n 7 concerten per jaar, vaak voor externen, zoals de stad en provincie Groningen en het Rijksmuseum.

Komend concert: zondagmiddag 22 maart, Jaarconcert 'Ode aan Jong Talent', Oosterpoort Groningen. www.gph.nl

GRUNO'S POST HARMONIE TIJDENS DE OPENING VAN HET RIJKSMUSEUM

PAUL MENDO JORGEN

TATA STEEL ORKEST

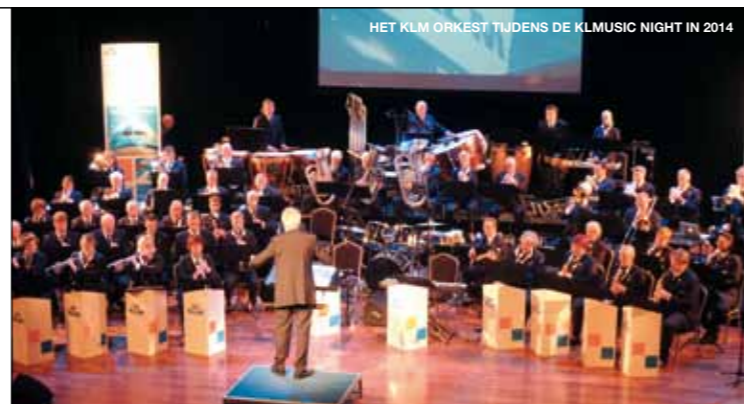
In 1941 opgericht bij wat toen Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken heette en later Hoogovens resp. Corus Group, om werknemers iets anders te bieden dan werk. Het is een symfonisch blaasorkest van 70 man dat veel klassieke muziek speelt uit de 19e en 20e eeuw, maar ook een Brandenburgs Concert van Bach voor de houtsectie en lichte muziek als de Disney Fantasy. Speelt jaarlijks voor jubilarissen en bij ontvangst gasten. Soms spelen de muzikanten voor externe opdrachtgevers. Tata Steel en het orkest zijn gericht op de regio; het orkest speelde een tijd geleden bijv. bij het schaaktoernooi in Wijk aan Zee. Heeft concert verzorgd met Douaneharmonie.

Komend concert: 4 mei, dodenherdenking, verschillende locaties (zie website). www.tatasteelorkest.nl

KLM ORKEST

Opgericht in 1953 als personeelsvereniging, bestaat uit 45 mensen. Repertoire: licht klassiek zoals opera's en ouvertures, filmmuziek, moderne muziek, pop en jazz. Het KLM Orkest geeft zo'n 10 optredens per jaar. Speelt regelmatig voor passagiers op Schiphol en verzorgt jaarlijks een concert met een bekende artiest.

Komend concert: 30 mei, dubbelconcert met Fanfare Halleluja Anjum in Anjum, Friesland. www.klmorkest.nl

HET KLM ORKEST TIJDENS DE KLMUSIC NIGHT IN 2014

NS HARMONIEORKEST

Opgericht in 1949 om amateurmuziek te stimuleren bij NS'ers als ontspanning. Het orkest met 75 leden heeft een goede relatie met de NS. Repertoire: concertmarsen, musical- en filmmuziek, klassieke werken, pop, swing en jazz. De muziekcommissie zorgt ervoor dat een bepaald percentage per genre wordt gespeeld. Maximaal 18 concerten per jaar, voor de NS, voor donateurs en vaste klanten van de NS, maar ook voor externen, zoals de Nijmeegse Vierdaagse en Sail Amsterdam. Bestuur verricht tevredenheidsonderzoeken binnen het orkest, heeft een visie en formuleert ontwikkel- en actiepunten. En gaat proactief op zoek naar mogelijkheden om op te treden bij NS en ProRail.

Komende concerten: 'Als deze oorlog ooit nog eindigt' met Toonkunstkoor Utrecht, 1 t/m 3 mei, Spoorwegmuseum, 20.00 uur. www.nsharmonie.nl

DE NS HARMONIE TREEDT OP IN EEN GROT NABIJ SHANGHAI

HET NEDERLANDS POLITIE ORKEST

Opgericht in 1995, toen de landelijke politie werd ingevoerd, vervangt toenmalige politiekapel. Doel: verbetering relatie publiek en politie. Bestaat uit ongeveer 55 amateurs uit de hele organisatie. Bezetting: harmonieorkest met contrabas, toetsen en melodisch slagwerk. Speelt bij beëdigingen, Prinsjesdag, de Nijmeegse Vierdaagse, Veteranendag en herdenkingen zoals 5 mei en de MH17-ramp, en bij collega's die met korpseer begraven worden. Repertoire: alles, bijv. de muziek van Flikken Maastricht en Baantjer. Orkest speelt ook theatershow met muziek van Ilse de Lange en Marco Borsato. Treedt intern op, maar ook daarbuiten, tegen onkostenvergoeding. Het orkest komt 25 keer per jaar bij elkaar voor zo'n 15 optredens.

Komend concert: dinsdag 5 mei, 15.00 uur, bevrijdingsconcert in Zuidbroek. www.politieorkest.nl

HET NEDERLANDS POLITIE ORKEST

DOUANE HARMONIE

In 1955 opgericht om te spelen bij beëdigingen, sportdagen, openingen van gebouwen enz. Nu spelen de muzikanten taptoes en showmuziek, maar ook klassieke muziek. Harmonie begeleidt ook solisten. Bestaat uit 60 mensen, van wie 20% beroeps die alleen voor de muziek worden ingehuurd, de rest werkt bij de Belastingdienst en douane. Het is het enige amateurbedrijfsorkest zonder buitenstaanders in de gelederen. De harmonie speelt vooral voor eigen bedrijfsfeesten en regio- en relatieconcerten, Veteranendag en de Nijmeegse Vierdaagse, zo'n 7 concerten per jaar. Rouleert met de militaire beroepsorkesten bij de Musikshow der Nationen in Bremen. Heeft concert gedaan met het Tata Steel Orkest (zie verderop). Geeft soms openbaar concert zoals bij Sail Amsterdam 2015.

Komend concert: 9 april, regioconcert in Heerlen voor medewerkers, hun familie en donateurs; deze keer ook gratis toegankelijk voor lezers van Akkoord Magazine mits er plekken beschikbaar zijn. Stuur een e-mail naar het orkest via de website. www.douaneharmonie.nl

DE DOUANE HARMONIE BIJ DE MUSIKSCHAU IN BREMEN

